

TÜRK CUMHURİYETLERİ ARASINDA BİR İKTİSADİ İŞBİRLİĞİ

Fuad SELAMZADE

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da Bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitap "Türk Cumhuriyetleri Arasında Bir İktisadi İşbirliği Ortamının Araştırılması" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir

ISBN

978-625-8399-69-1

Kitap Adı

Türk Cumhuriyetleri Arasında Bir İktisadi İşbirliği

Yazar

Fuad SELAMZADE

ORCID ID: 0000-0002-2436-8948

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

BUS069000

DOI

10.37609/akya.1594

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Günümüz dünyasında ülkeler bölgeselleşmeye, coğrafi, sosyo - ekonomik ve kalkınma düzeyi bakımından yakın oldukları ülkelerle işbirliği kurmaya yönelik girişimlerde bulunmaktadır. Bu da dünyanın şeklinin değişmesine neden olmaktadır. SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarına kavuşan Azerbaycan ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri de dünyanın bu değişiminden geri kalmamak ve yeni dünya düzenine ayak uydurmaları için girişimlerde bulunmakta ve stratejiler geliştirmektedirler. Bu konudaki arayışlardan birisi de adı geçen ülkelerin Türkiye ile birlikte belli iktisadi işbirliği organizasyonları şeklinde görülmektedir.

Bu çalışmada Türk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlığının ilk yıllarında 1992-2000 yıllarında coğrafi ve sosyo-ekonomik durumları, aralarında iktisadi işbirliğinin sözkonusu olabilirdiği tararımızdan araştırılmış, ayrıca dünyadaki işbirliği modelleri ve uygulama örnekleri incelenmiştir.

Yukarıda söylenenlerden hareketle Türk Cumhuriyetleri arasında bir işbirliği olasılığı araştırılmış ve uzun vadede Türk Cumhuriyetleri arasında başarılı bir ekonomik işbirliğinin kurulabilmesinin şartlarının mevcut olduğu kanaatine varılmıştır.

Bu çalışma 2002 yılında Prof. Dr. Mecit EŞ'in danışmanlığında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Fuad SALAMOV (SELAMZADE) tarafından savunulmuş "Türk Cumhuriyetleri Arasında Bir İktisadi İşbirliği Ortamının Araştırılması" adlı Yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Anama ve Atama

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AEC	Afrika Ekonomik Topluluğu
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
APPER	Ekonomik Gelişme ve Kalkınma için Afrika'nın Öncelik Programı
ASEAN	Uzak Dođu Ekonomik İşbirliği
AT	Avrupa Topluluğu
ATSOB	Avrasya Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği
AYB	Avrupa Yatırım Bankası
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
CENTO	OIC Merkezi Antlaşma Teşkilatı
c.f.	cubic feet (kübik fit)
CIA	Central Intelligence Agency (Merkezi Araştırma Ajansı)
COMIAC	OIC Enformasyon ve Kültürel İşler Daimi Komitesi
COMSTECH	OIC Bilim ve Teknoloji İşbirliği Komitesi
Çev.	Çeviren
ÇG	Çalışma Grupları
Der.	Derleyen
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EBRD	European Bank of Reconstruction and Development (Avrupa Kalkınma ve Yapılanma Bankası)
ECO	Economic Co-operation Organization (Ekonomik İşbirliği Teşkilatı)
ECOWAS	Batı Afrika Ekonomik Topluluğu
ECU	Eski AB Para Birimi
EFTA	European Free Trade Area (Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi)

EIU	The Economist Intelligence Unit (Ekonomik Veriler Ajansı)
EURATOM	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GW	Giga watts
IMF	International Monetary Found (Uluslararası Para Fonu)
KEİ	Karadeniz Ekonomik İşbirliği
KEİDİBT	KEİ Dışişleri Bakanları Toplantıları
KEİ PA	KEİ Parlamenter Asamblesi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
kWh	Kilo Watt Saat
LAFTA	Latin Amerikan Free Trade Area (Latin Amerika Serbest Ticaret Bölgesi) MW
NAFTA	North Amerika Free Trade Area (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi)
OAU	Organization African Unated (Afrika Birliği Teşkilatı)
OECD	Organization European Co-operation Devolopment (Avrupa İşbirliği ve Kalkınma
Teşkilatı) OIC İKT	İslam Konferansı Teşkilatı
OIC ISEDAK	OIC Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (COMCEC)
PTT	Posta Telefon Telgraf
RCD	Regional Co-operation for Devolopment (Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Örgütü)
SESRTCIC	OIC İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TAEK	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
TDKA	Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı
TPAO	Türkiye Petrol Anonim Ortaklığı

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

Türk Cumhuriyetleri' nin Ekonomik Durumları Hakkında Genel Bilgiler	7
Azerbaycan ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nin Ortaya Çıkışı	7
Türk Cumhuriyetleri'nin Sosyo - Ekonomik Durumları.....	10
Coğrafi Durum	11
Demografik Yapı.....	14
Doğal Kaynaklar	19
Temel Ekonomik Göstergeler	23
Sektörel Durum	26
Tarım ve Hayvancılık.....	26
Sanayi	32
Madencilik.....	37
İnşaat.....	39
Ulaştırma ve Haberleşme	42
Enerji (Petrol, Doğal Gaz, Elektrik)	45
Petrol.....	46
Doğal Gaz.....	48
Elektrik Enerjisi	50
Nükleer Enerji ve Uranyum	51
Kömür	52
Türkiye İle Diğer Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Ekonomik İlişkiler	53
Dış Yatırımlar.....	54
Bankacılık.....	54
Maliye ve Kredi.....	55
Sanayi	56

Tarım.....	56
Enerji.....	57
Haberleşme Ve Ulaştırma.....	58
Ticari İlişkiler	58
Türk Cumhuriyetleri'nin AB ve Diğer Ülkelerle Ekonomik İlişkileri	60

İKİNCİ BÖLÜM

İktisadi İşbirliği Hakkında Teorik Bilgiler ve Uygulama Örnekleri.....	67
Dünya Ekonomisinde Küreselleşme	67
Küreselleşmenin Tanımı ve Önemi	67
İktisadi İşbirliği Hakkında Teorik Bilgiler	72
İktisadi İşbirliğinin Tanımı ve Önemi.....	72
İktisadi İşbirliğinde Organizasyon Modelleri.....	75
Serbest Ticaret Bölgeleri (Free Trade Area).....	78
Gümrük Birlikleri (Customs Union).....	79
Ortak Pazarlar (Common Market).....	80
Ekonomik Birlikler (Economic Union).....	81
Bazı Önemli İktisadi İşbirliği Uygulamaları.....	83
Serbest Ticaret Bölgeleri.....	84
Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA).....	84
Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA)	87
Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi (BSEC)	88
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO).....	94
İslam Konferansı Teşkilatı (OIC).....	97
Gümrük Birlikleri	101
Batı Afrika Ekonomik Topluluğu (ECOWAS).....	101
Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT).....	103
Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET).....	103
Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM)	105
Ortak Pazarlar	106

Afrika Birliği Teşkilatı.....	106
Ekonomik Birlikler	108
Avrupa Birliği.....	108
Konsey	109
Avrupa Komisyonu.....	111
Adalet Divanı ve Bidayet Mahkemesi.....	112
Sayıştay	113
Ekonomik ve Sosyal Komite ve AKÇT Danışma Komitesi....	113
Bölgeler Komitesi	114
Avrupa Yatırım Bankası.....	114

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Türk Cumhuriyetleri Arasında Kurulabilecek Bir İktisadi İşbirliğinin Muhtemel Şekli ve Bunun Şartları	117
Türk Cumhuriyetleri Arasında Ekonomik İşbirliği Kurulmasına Etki Eden Faktörler.....	117
Türk İktisadi İşbirliği Projesi Açısından Şartların değerlendirilmesi	118
Coğrafi Yakınlık.....	118
Zihni Yakınlık.....	120
Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Benzerlik.....	121
Ülkelerarası Beşeri İlişkiler	122
İşlevsel Menfaatler	126
Yapısal Çerçeve.....	129
Eski Birleşme Tecrübeleri	130
Türk Birliğini Zorlaştıran Faktörler	131
Diğer Ülkelerin Tepkisi	131
Türk Cumhuriyetleri'nde Bulunan Enerji Kaynakları Üzerinde Büyük Devletlerin Tutumundaki "Büyük Oyun" Belirtileri ...	132
Türkiye'nin İmkanlarının Yetersizliği	134
Coğrafi Problemler	136

Türk Cumhuriyetleri Arasındaki İletişim Sorunu	136
Türk Cumhuriyetleri'ndeki İç ve Dış Problemler	137
Türk Cumhuriyetleri Arasında Mevcut İktisadi İşbirliği Kuruluşları	140
Avrasya Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (ATSOB)	140
Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Birliği.....	143
Türk Cumhuriyetleri'nin İktisadi İşbirliği Öncesi Durumlarına Genel Bakış.....	146
İktisadi İşbirliğinin Muhtemel Şekli.....	152
Türk Cumhuriyetleri Arasında İktisadi İşbirliği Kurulmasında İlk Aşama Olarak "Sektörel Bütünleşme"	153
Türk Cumhuriyetleri Arasında Serbest Ticaret Bölgesinin Kurulması.....	158
Türk Cumhuriyetleri Arasında Gümrük Birliği Kurulması.....	161
Sonuç ve Değerlendirme	163
Kaynakça	169

KAYNAKÇA

- Abazov, R. (2000). Ekonomik geçiş ve küresel baskılar: Kırgızistan örneği, *TİKA, Avrasya Etudleri*,18
- Aktan C.C. (2000) *Globalleşme, bölgeselleşme ve yerelleşme*, www.eylem.com, 5 Ekim 2000
- Alpar, C. & Ongun, M.T, (1988). *Dünya ekonomisi ve uluslararası ekonomik kuruluşlar*, Erol. Yay.
- Anderson, K., & Norheim,H. (1993). From imperial to regional trade preferences: its effect on Europe’s intra- and extra-regional trade, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 129(1), 78-102
- Andican, A.A. (1996). *Değişim sürecinde Türk dünyası*, Emre Yay.
- Aras, O.N. (2001). *Azerbaycan’ın Hazar ekonomisi ve stratejisi*, Derin-Yay.
- Aslan, Y. (1997). *Hazar petroleri, Kafkas kördüğümü ve Türkiye*, Ülke Yay.
- Avşar, B. Z. (1996). Türk Cumhuriyetleri arasında iletişim, *TİKA, Avrasya Etudleri*, 1,
- Ay, H., & Egeli, H. (1995), Ekonomik İşbirliği Örgütü (ECO)’nun gelişimi ve geleceğe yönelik beklentiler, *DEÜ İİBF Dergisi*, 10(2), 133-162.
- Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi (2002). *İstatistik Veriler*. www.statcom.baku-az.com
- Bal, İ. (2001). Türk Cumhuriyetleri’nde Milletleşme Süreci ve İç ve Dış Politikaların Etkisi, *Avrasya Etudleri Dergisi*, (20), 21–36.
- Bauman, G. (1999). Kapitalizmin bugünkü aşaması olarak jeo-ekonomik emperyalizm, *Küreselleşme mi emperyalizm mi?: Piyasa efsanesinin çöküşü*, Başkaaya, F. (Ed.), Ütopya Yay.
- Berger, P.L.(1997). Four faces of global culture. *The National Interest*, (49), 23-29
- Bridget, L. (1993). *Integration and cooperation in Europe*, Routledge.
- Central Intelligence Agency (2000). *World Factbook.Kazakistan* www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/kz.html
- Central Intelligence Agency (2000). *World Factbook.Turkey*. www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/tr.html

- Cohen, A. (1996). *Yeni büyük oyun; Avrasya boru hattı siyaseti, Avrasya Etüdüleri*, 1, 2-15.
- Çağlar, İ. (1997), Türk Cumhuriyetlerindeki işletmelerin yönetim sorunlarının çözümünde türkiye'nin yeri ve katkısı neler olabilir? *Biliş Dergisi*, 4, 223-230
- Çatı, K. (2000). Küreselleşen dünyada uluslararası pazarlama açısından kültür. *Pazarlama Dünyası Dergisi*, 14(200001)
- Çelik, K. & Kalaycı, C. (1999), Azeri petrolünün dünü ve bugünü, *Avrasya Etüdüleri Dergisi*, 16, 105-128.
- Demirhan, A. A. (1995). İpek Yolu üzerinde ekonomik işbirliği, *Avrasya Etüdüleri Dergisi*, 1, 75-87.
- Deniau, J.F. (1974). Ortak Pazar, Tiryakioğlu S. (Çev.), Inter Print Yay.
- Devlet, N. (1999), *Yeni Türk Cumhuriyetleri Açısından Türkiye ile (Politik, Ekonomik ve Kültürel Sahalarda) İşbirliğinin Önemi*, Derin-Yay.
- Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM). (2000). *İstatistik Veriler*. www.foreigntrade.gov.tr/AB/AB%20Sayfasi/tarhsel.htm,. 2000
- Dieter, H. (1996). Regional integration in Central Asia: current economic position and prospects, *Central Asian Survey*, 15(4), 377-378
- Dikkaya, M. (1999). Türk Cumhuriyetlerinde yabancı yatırımların sektörel ve ülkeler arası dağılımı, *Biliş-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 1-30
- Dougherty, J. E. & Pfaltzgraff, R.L. (1981). *Contending theories of international relations*, J.B. Lippincott Company
- DPT, (1995, a). *Dünyada küreselleşme ve bölgesel bütünleşmeler*, DP-T:2374-ÖİK:439
- DPT, (1995, b). *Dünyada küreselleşme ve bölgesel bütünleşmeler*, DP-T:2375-ÖİK:440
- DPT, (1995, c). *İslam ülkeleri ve EKİT*, DP-T:2380-ÖİK:444
- DPT, (2000). *Sekizinci beş yıllık kalkınma planı. Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri ve bölge ülkeleri ilişkileri*. DPT Yay.
- Drucker, P. (1993). *Kapitalist ötesi toplum*, İnkılap Kitapevi.
- Düğer, İ. H. (1998), *İktisada giriş*, Emre Yay.
- EIU, (2000). *Azerbaijan country reports*
- EIU, (2000). *Kazakistan country reports*
- EIU, (2000). *Kyrgyzistan country reports*
- EIU, (2000). *Türkmenistan country report*

- EIU, (2000). *Uzbekistan country reports*
- Elçi, G. (1992). Radyotelevizyon, Avrasya yayınları ve kuruluşları arasında
- Elekdag, Ş. (1992), Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerinde yeni ufuklar. *İstanbul entegrasyonlar*, Ezgi Kitapevi
- Erbay, Y. (1996). *Küresel İşletmelerin Yönetimi ve Türk İşletmelerinin Yeni Türk Cumhuriyetlerine Yönelik Faaliyetleri*. Kent Yay: Ankara.
- Ercilasun, A. B. (1999). Tarihten geleceğe türk dili, *Türk Dili*, (569), 355-362.
- Erdem, B. (1995). İletişim alanında ortak projeler ve işbirliği çalışmaları. *Türk Devlet ve Topulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayı*, İzmir.
- Erol, S.M. (2000). Türkiye ile bağımsız Türk Cumhuriyetleri arasındaki entegrasyona doğru başlıca engeller ve çözüm önerileri, *Avrasya Etüdüleri*, 18, s. 71-92.
- Erturk, E. (1991). *Ekonomik entegrasyon teorisi ve Türkiye'nin içinde bulunduğu*
- Erturk, E. (1993). *Ekonomik entegrasyon teorisi*, Ezgi Kitapevi
- Ferman, M. (1995). *Türkmenistan ihracat pazar araştırması*, İTO Yay.
- Giddens, A. (1994). *Moderliğin sonuçları*, Akınhay, O. (Çev.). Alfa Yay.,
- Giddens, A. (2000). *Elimizden kaçıp giden dünya*, Akınhay, O. (Çev.). Alfa Yay.
- Gumpel, W. (1998), Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde ekonomik gelişme ve entegrasyon, *Avrasya Etüdüleri*, 13, 19-33
- Güngör, B. (2000), Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki ekonomik entegrasyonun olabilirlik etüdü, *Akademik Araştırmalar Dergisi*,2(6)
- Güvenen, O. (1993). Yeni bağımsız Türk Cumhuriyetleri istatistik altyapısı ve bilgi
- Hanlı H. (2020), *Küreselleşme ve bölgeselleşme sürecinde Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkileri*, www.eylem.com, 22 Ekim 2000
- Hatipoğlu, E. (2000), Orta Asya Cumhuriyetleri arasında bölgesel işbirliği ve entegrasyon hareketleri, *Avrasya Etüdüleri*, 17, 49-66
- Hist, P. & Thompson, G. (1998). *Küreselleşme sorgulanıyor*, Nurol. Yay.
- Hüseynov, F. (2001). Avrupa Birliği ve Azerbaycan, *Avrasya Etüdüleri*, 19, s. 63-92

- Hüseyinov, F. (2002). Avrupa Birliği - Türk Cumhuriyetleri ilişkileri ve Türkiye, *Avrasya Etüdleri*, 21, 61-82.
- IMF (1998). *Turkmenistan-recent economic developments*
- İbrahimov, A. vd.(1994). *Azərbaycan coğrafiyası*, Kocaman, A. (Ed.), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- İncekara, A. (1995). *Globalleşme ve bölgeselleşme sürecinde NAFTA ve etkileri*, İTO Yayın No: 195-14.
- işbirliğinin geliştirilmesi, yayınların değerlendirilmesi ve ortak yayım olanakları. *Türkçe Konuşan Ülkeler Konferansı*, Ankara.
- İşcan, İ. H. (1997). Yeni Türk Cumhuriyetleri'nin sosyo ekonomik açıdan SWOT analizleri ve yeniden iktisadi yapılanmalarında Türkiye'nin rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, DPÜ, İİBF, Kütahya.
- Karatepe, E. (1993), Yatırımcı gözüyle Türk Cumhuriyetleri, *Uluslararası Girne Konferansları*, TİKA Kıbrıs Araştırmaları Vakfı, TİKA Yay., Ankara-1993,
- Karluk, R. (1990). *Dünya ekonomisinde küreselleşme, bölgeselleşme eğilimleri ve Gümrük Birliği, bölgesel ekonomik gelişmeler*, Bilim Teknik Yayımevi
- Karluk, R. (1995). *Küreselleşen dünyada uluslararası ekonomik kuruluşlar ve entegrasyonlar*. Beta Yay.
- Karluk, R. (1997), *Türkiye ekonomisi*, Beta Yay.
- Karpat, K. (1994), Turkish foreign policy: some introductory remarks, *International Journal of Turkish Studies*, 1-2
- Kirişli, K., Çarkoğlu, A. & Ender, M. (1998). *Türkiye ve Ortadoğu'da bölgesel işbirliği*, Türkiye Ekonomik-Sosyal Etütler Vakfı ve Boyut Yay
- Kuprianov, A. (1993), KEİ bölgesi, ekonomik değerlendirme, *TÜSİAD, Uluslararası Konferans*. İstanbul.
- Kuru, A.T. (1999). Uluslararası ortam ve bölgesel entegrasyon teorileri ışığında Türk Birliği meselesi. *Geçiş Sürecinde Orta Asya Türk Cumhuriyetleri*, Öke, M. K. (Ed.), Alfa Basımevi
- Lıpovsky, I. P. (1996), Central Asia: in search of a new politic idendity, *Middle East Journal*, 50 (2), 200-225.
- Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Ekonomik Araştırma Merkezi (1998), *Yeniden yapılanma sürecinde Türk Cumhuriyetleri ve İslam ülkelerinin sosyo-ekonomik yapıları ve Türkiye ile ilişkileri*. Marmara Üniversitesi Yay.

- MÜSİAD (1994), *İslam ülkeleri arasında ekonomik işbirliği*, Yayın No: 10,
- Mütercimler, E. (1993). 21. Yüzyılın eşliğinde uluslararası sistem ve Türkiye – Türk Cumhuriyetleri ilişkileri modeli, Anahtar Kitaplar Yay.
- National Statistical Committee of the Kyrgyz Republic, (2001). *İstatistik Veriler* nsc.bishkek.Su/rus/Home/analysis.html#e2, Erişim Tarihi: Eylül 2001
- Ok, S.T. & Aydos, V. (1995). *Türkmenistan'ın ülke profili. mevzuat ve Türk girişimcileri*, İstanbul Ticaret Odası Yay.
- Öğütçü, M. (1999). *Geleceğimiz Asya'da mı? - yaralı Asya, Çin ve Türkiye*, Milliyet Yay.
- Özey, R. (1999). *Dünya platformunda Türk dünyası*, Aktif Yay.
- Özey, R. (2001). Türk dünyasının jeopolitik önemi ve başlıca problemleri, *Avrasya Etüdüleri*, 20, 83–94.
- Özkan, İ.R. (1999). *Türkiye'nin dış politika sorunları*, Ümit Yay.
- Öztürk, M. (1999), Orta Asya Cumhuriyetleri'nin ekonomik durumlarına bakış. *Geçiş Sürecinde Orta Asya Türk Cumhuriyetleri*, Öke, M. K. (Ed.), Alfa Basımevi
- Pomfret, R. (1995), *The economies of Central Asia*, Princeton Press
- Rumer, B. Z. (1989), *Soviet Central Asia*, Unwin Hyman
- Sanayi Odası Uluslararası Seminer Konuşması, İSOB Yay., İstanbul.
- Serin, V. & Uludağ, İ. (1990). *SSCB'deki Türk Cumhuriyetleri'nin sosyo-ekonomik analizleri ve Türkiye ile ilişkileri*. İTO Yay.
- Seyidoğlu, H. (1992). Ekonomik Terimler, *Ansiklopedik Sözlük*, Adalet Yay.
- sistemleri konusunda bazı düşünce ve öneriler, *Avrasya Ekonomik İşbirliği Konferansı*, 6-7 Mayıs, Ankara.
- Şahin, M. (1999). Orta Asya'da coğrafi konumun siyasal etkileri, *Avrasya Etüdüleri*, 16, 129–142.
- TİKA (2001), *Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında ekonomik ve ticari ilişkiler*. Avrasya Etüdüleri
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (1996). *Kazakistan ülke raporu*. TİKA Yay.
- T.C. Maliye Bakanlığı (2000), *2000 yıllık ekonomik rapor*, Başbakanlık Basımevi,
- TİKA (1995). *Kazakistan ülke raporu*, TİKA Yay.
- TİKA (1999). *Azerbaycan ülke raporu*, TİKA Yay.
- TİKA (1999). *Kırgızistan ülke raporu*, TİKA Yay.

- TİKA (1999). *Özbekistan ülke raporu*, TİKA Yay.
- TİKA (2000). *İstatistik Veriler, Azerbaycan*. www.tika.gov.tr/index/az.htm
- TİKA (2000). *İstatistik Veriler, Kazakistan*. www.tika.gov.tr/index/kz.htm
- TİKA (2000). *İstatistik Veriler, Kırgızistan*. www.tika.gov.tr/index/kr.htm
- TİKA (2000). *İstatistik Veriler, Özbekistan*. www.tika.gov.tr/index/oz.htm
- TİKA (2000). *İstatistik Veriler, Türkiye*. www.tika.gov.tr/index/tr.htm
- TİKA (2000). *Ülke Profilleri, (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan)*, TİKA Yay.
- Toffler, A. ve Toffler, H. (1994). 21. Yüzyılın şafağında savaş ve savaş karşıtı mücadele, Harmancı, M. (Çev.). Sabah Kitapları
- Togan, S. (1994). BSEC, ECO, Turkic Republics and Turkey: Possibilities for regional economic entegration, *Economic facts In The New Eurasian Area, New Trends In EU-Turkey Cooperation Conference*, 22-23 September, İstanbul.
- TUİK (2002) *İstatistik Veriler*. www.tuik.gov.tr (Türkmenistan), TİKA Yay.
- TÜSİAD (1993). *KEİ ekonomik bir değerlendirme*, Yayın No: TÜSİAD-T 193, 5-159,
- Wimbush, S. E. (1994). Rusya'dan Sonra Rusya, *Avrasya Etüdlere*, 2, 53-61
- Yalçın, T. (1992,) *Büyük uyanış*. Toker Yay.
- Yiğit, M. (1999). *Karadeniz Ekonomik İşbirliği ve Türkiye*, DPU, İİBF
- Yüksel E. (1999), Türk Cumhuriyetleri arasında olası bir serbest ticaret bölgesinin başarı şansı, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1 (1)
- Zaim, S. (1998). *Türk ve İslam dünyasının yeniden yapılanması*, Nil Yay.